

СЛОВ'ЯНСЬКІ МОВИ

УДК 811.162.1'373:811.161.2'373]:821.162.1.0(092)
DOI <https://doi.org/10.32838/2710-4656/2021.3-1/14>

Осіпчук Г. В.

Уманський державний педагогічний університет імені Павла Тичини

МОВНА РЕАЛІЗАЦІЯ ЛЕКСЕМИ 'ОЧІ' ЯК ЗАСОБУ ВИРАЖЕННЯ ЗОВНІШНОСТІ ЛЮДИНИ В РОМАНІ ГЕНРИКА СЕНКЕВИЧА «ВОГНЕМ І МЕЧЕМ»

У статті проаналізовано змістове, функціональне й емоційне навантаження лексики 'ОЧІ' в художньому творі. Вивчено результати наукових розвідок аналогічного характеру вітчизняних і зарубіжних дослідників. Зроблено висновок щодо необхідності детальнішого розгляду окресленої проблеми. Презентовано перспективи досліджень у цьому напрямі.

Звернено увагу на підбір мовних засобів на позначення зовнішності людини польським письменником Генриком Сенкевичем, що демонструє особливості індивідуального авторського стилю. Вказано на різноманітність мовних зображальних засобів на позначення лексики 'ОЧІ'. Вивчено, що портретні замальовки ОЧЕЙ Г. Сенкевичем є багатограними, детальними, з яскраво підкресленим емоційно-психологічним навантаженням. Це дає змогу читачеві познайомитися не так із зовнішнім, як із внутрішнім світом героя, адже 'ОЧІ' є однією з художніх портретних ознак, яка створює цілісну модель характеру літературного персонажа.

Зроблено висновки, що Г. Сенкевич є одним із представників письменницького світу XIX ст., котрі активно використовували у романній творчості портретну деталь і віддавали перевагу найбільш інформаційній – очам. Деталізовано особливості портретної характеристики героїв роману за змалюванням ОЧЕЙ: осіб чоловічої статі (за кольором, виглядом, віком, видом діяльності чи соціальним становищем, характером героя, психологічним станом) і жінок (врода, емоції, настрої, переживання й почуття).

Наша наукова розвідка сприяє процесу дослідження механізмів відтворення внутрішнього світу персонажа, а через вивчення портретної деталі (презентування ОЧЕЙ) – розуміння потенціалу людини, її внутрішнього світу, а також ставлення письменника до створеного образу. Завдяки цьому забезпечується процес естетично-духовної комунікації між власне читачем та автором.

Ключові слова: художній текст, літературний герой, зовнішність людини, портрет, персонаж, мовні засоби, деталь зовнішності, 'ОЧІ', індивідуальний стиль письменника, емоційна лексика.

Постановка проблеми. Сучасне мовознавство продовжує наукові розвідки на основі ідей антропоцентризму, що пронизує усі сфери життя людини, відображає розуміння статусу особи в соціумі, мові та мовленні. У своїх поглядах на світ та історію, значення індивіду в них дослідники звеличують силу знання і розуму, а вивчення людського фактору в лінгвістиці стає надзвичайно актуальним.

Найважливішою рисою антропоцентризму є аналіз мовних явищ через призму творчої діяльності певної особи. Власне цей важливий

принцип проявляється у вивченні об'єктів за їх місцем у житті людини та є головною ознакою будь-якого літературного твору. Аналіз мотивів адресанта на матеріалів авторських текстів допомагає не лише глибше зрозуміти природу принципу, відповідно до якого людина є завершенням еволюції світобудови, а й реалізацію антропоцентризму у структурі тексту. Людина в тексті – це не тільки персонаж, але й автор, яка через художні образи демонструє власний світогляд і представляє на розсуд читача особливий індивідуальний стиль.

Зовнішність людини (літературного персонажа) є одним із найважливіших елементів будь-якого художнього твору, адже такий опис формує враження в читача про героя, демонструє психологічне навантаження образу, відображає деталі внутрішнього світу, а певні елементи, зокрема, очі акцентують увагу за визначальних рисах характеру людини, презентують внутрішню боротьбу, виразнюють думки та вчинки особи.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Лексема 'ОЧ' як елемент портретної характеристики проаналізована в розвідках науковців-лінгвістів О. Дуденко [2], Т. Лішук [3], О. Турчак [8], Л. Шутова [10] та ін.

Творчість Г. Сенкевича з історичного погляду вивчалася українськими дослідниками (М. Васьків [1], В. Марценішко [4], Р. Радишевський [5], Є. Сінкевич [6], А. Ткачук [7], Т. Чужа [9]) і польськими науковцями (Р. Висоцький [15], В. Конопчинський [11], М. Кукел [12], В. Томкевіч [14] та ін.), однак аналіз вживання польським письменником лексеми 'ОЧ' як виразника індивідуального авторського стилю, її змістове, стилістичне та функціональне наповнення не представлено в наукових працях, тому обрана тема є актуальною.

Постановка завдання. Метою статті є аналіз вираження семантико-стилістичної функції портретної деталі 'ОЧ' в романі польського письменника Г. Сенкевича «Вогнем і мечем». Меті підпорядковується вирішення таких завдань: 1) виявити мовні особливості портретної деталі 'ОЧ' у прозі польського романіста; 2) дослідити специфіку вживання художніх засобів на позначення лексеми 'ОЧ'; 3) вивчити змістове й емоційне навантаження лексичної одиниці 'ОЧ' в романі «Вогнем і мечем», що продемонструє особливості польської мови та представить риси індивідуального стилю митця.

Виклад основного матеріалу. У будь-якому прозовому художньому творі опис зовнішності героя використовується письменниками для зображення людини в комплексі, тобто тісного взаємозв'язку фізіологічних рис із психологічними, які залежать від впливу соціальних факторів. Портрет персонажа є найважливішою складовою частиною літературного образу, завжди найбільш семантично наповнений і виконує функцію індивідуалізації: інформує читача про світогляд героя, дії, вчинки, життя, особливості ментального впливу на формування характеру.

У романі «Вогнем і мечем» портретним характеристикам автор відводить чи не найважливішу роль, роблячи акцент на очах персонажа. Народна

мудрість стверджує, що очі – це дзеркало душі. В очах відображається людський досвід, інтелект, душевні якості, емоції, почуття й переживання. Проаналізувавши найуживаніші мовні засоби на позначення ОЧЕЙ героїв у прозі Г. Сенкевича, пропонуємо лексико-семантичну класифікацію: 1) за гендерними особливостями: змалювання чоловічих очей:

1. 1) розмір очей та індивідуальні особливості;

1. 2) колір очей, їхній вигляд;

1. 3) вид діяльності персонажа, його соціальний стан;

1. 4) вік, наслідки участі у військових діях;

1. 5) характер;

1. 6) психологічний стан;

2) за гендерними особливостями: змалювання жіночих очей:

2. 1) колір і врода;

2. 2) характер;

2. 3) настрій, переживання;

2. 4) емоції;

2. 5) почуття.

Детальний опис ОЧЕЙ дає можливість автору виокремити стать персонажа. Для характеристики чоловіків письменник вживає гендерно марковані лексеми, що демонструють специфічні уявлення про таких героїв як сильних, відважних, різких, мужніх, активних, впевнених у собі: *sam Chmielnicki utkwil w niego wzrok niespokojny* [13, с. 200]; *obaj z dzikimi oczyma* [13, с. 208]; *ale pulkownik oczy groźne w niego utkwil* [13, с. 200]; *a oczy poczęły ciskać takie błyskawice, że wszyscy obecni struchleli o wojewodę* [13, с. 211]; *więc tylko oczy swe stalowe utkwil w panu Stachowiczu* [13, с. 213].

Для характеристики жіночих образів – лексеми на позначення типових й очікуваних якостей, таких як чуйність, ніжність, загадковість, і загальноприйнятних моделей поведінки (кокетство): *zali oczom zabronisz patrzeć na tak cudną istotę, jak księżniczka Barbara, której widok dzikie nawet bestie poruszyć byłby zdolny?* [13, с. 52].

Г. Сенкевич детально вимальовує описи зовнішності очей осіб чоловічої статі. Залежно від контексту й авторської оцінки читач знайомиться з героями, проживає з ними їхнє життя, бореться за віру та справедливість. «Вогнем і мечем» – роман, побудований на історичному сюжеті, у якому відтворена автором певна епоха й період в історії. Саме тому одним із основних чинників вживання мовних засобів на позначення чоловічих очей є демонстрація польським письменником належності особи до соціального стану чи певного виду діяльності, зокрема: в очах військового керівни-

цтва – радість від очікуваної битви чи навіть впевненість у перемозі в ній: *Chmielnickiemu zaś radość strzeliła z oczu* [13, с. 418]; в очах солдатів – напруженість від очікування битви: *a nad nimi pochylone twarze jeźdźców, którzy przyslaniając rękoma od blasku oczu patrzyli bystro w światło* [13, с. 8].

Гірким є розчарування після поразки в битві: *I znowu książę zakrył rękoma oczu – widok był to zaś tak żalony tego bólu i żalu, że pułkownicy zgola nie wiedzieli, co czynić ze łzami, które im do oczu nabiegły* [13, с. 212]; *Chmielnicki wodził oczyma po pułkownikach, którzy pod wpływem tego spojrzenia wzrok spuszczały ku ziemi* [13, с. 202].

У рисах обличчя та власне в ОЧАХ героїв польський автор так чи інакше відображає соціальні особливості описаної епохи, елементи військової доби. Г. Сенкевич шанобливо та з повагою змальовує польських воєначальників, підкреслюючи їхню вдало замасковану хитрість, вправність і вміння вести бій: *Twarcz młodego watażki jaśniała uprzejmą wesołością tak dobrze symulowaną, że mogłaby omylić najwprawniejsze oko* [13, с. 39].

Лексеми на позначення чоловічих ОЧЕЙ виокремлюємо за розміром і станом – великі та спокійні: *Oczy miał duże, spokojne, prawie słodkie, jednakże gromy zdawały się być w nich uspięte, i czuleś, że biada temu, kto by je rozbudził* [13, с. 51]; *błysnęły swymi wypukłymi oczyma* [13, с. 14]; *z pozapadanymi oczyma* [13, с. 205]; *a oczy coraz bardziej na wierzch wylażyły* [13, с. 14]; за індивідуальними особливостями: *Jeden z nich, czarny jak żuk i kosooki* [13, с. 153], *kosooki* [13, с. 154].

У художньому тексті наявні номінації на позначення кольору ОЧЕЙ і їхній вигляд: *i zielonymi oczyma* [13, с. 204]; *Był to stary Tatar o bystrych czarnych oczach* [13, с. 42]; *oczy czarne i nieco ukośne jak u Tatara* [13, с. 6].

Письменник деталізує увагу читача на віці героя, що підкреслено саме в очах: *stare oczu* [13, с. 31], та їхньому закривавленому стані після поранення в битві: *Przez czas jakiś wodził nabiegłymi krwią oczyma po obcych, badając ich twarze* [13, с. 6], а також описує наслідки втрати зору в битві: *bo gdy mnie Turcy w Galacie oko wypalili, chcieli wypalić i drugie* [13, с. 159]; *Bracia przy pomocy Bohuna i jego Zaporozców odbili go wprawdzie, ale z wykapanymi oczami. Od tej pory ten w domu siedzieć musiał* [13, с. 37]; *rzekł przymrużając oko pokryte bielmem* [13, с. 154]; *iż to Wołosi mu oczy wypalili?* [13, с. 159]. Один із персонажів у творі є незрячим: *W jednym oku trochę mi światła bożego zostało, a drugie ciemne na wieki* [13, с. 163].

У прозі Генрика Сенкевича характеристики ОЧЕЙ чи ПОГЛЯДУ інколи мають вигляд окремих штрихів, які характеризують зовнішність героя, частіше – у формі детальних описів, що дає змогу показати внутрішній світ головного чи другорядного персонажа. Для кожного із героїв автор знаходить певну ключову деталь опису, яка виокремлює його серед інших, наприклад, доброту: *Zbliżywszy się począł mrugać swoim zdrowym okiem, uśmiechać się i sapać* [13, с. 158].

ОЧІ та ПОГЛЯД передають негативно забарвлені відчуття – страх, невпевненість, жах: *Skrzetuski ujrawszy ich przybladł nieco i oczy zmrużył, bo mu zbyt dużo wspomnień na myśl przywieśli, aby miał bez bólu znieść ich widok* [13, с. 400]; ненависть: *zabłyła nienawiść, oczy zaświeciły mu posępnie i odrzekł z wolna a dobitnie* [13, с. 8]; огиду: *Który dziwną jakąś awersję uczuł do tego podstarościego od pierwszego spojrzenia* [13, с. 13]; виснаження, небажання жити, неминучу смерть: *a zamiast oczu miał dwie czerwone jamy* [13, с. 40]; лють: *a wściekłość w oczach* [13, с. 210].

Виділивши якусь окрему рису характеру, письменник смакує її, використовуючи різноманітні засоби, будує незвичні асоціації, створює враження взаємозв'язку та взаємодії зовнішніх ознак і внутрішнього світу. Г. Сенкевич змальовує кожного зі своїх численних персонажів неповторним і своєрідним. Герої відрізняються один від одного не тільки деталями зовнішності, а і вдачею та характером. Автор вказує на радість і щастя: *Porucznik spojrział i twarz mu się rozjaśniła* [13, с. 5]; *Łuny odbijały mu się w oczach i obłóczyły różowym blaskiem jego delikatną, białą twarz* [13, с. 408]; життєстверджуваність: *owszem, wesołość biła mu z oczu i twarzy* [13, с. 405]; жадобу до перемоги: *Żołnierze mieli ogień w oczach* [13, с. 404]; *z płomieniem jeszcze nie zgasłym w oczach* [13, с. 416]; доброту персонажа: *i potoczył tryumfalnie swoim zdrowym okiem* [13, с. 300]; уважність: *– Kto ty? – pytał książę wojewoda utkwivszy w niego swe spokojne źrenice* [13, с. 408]; скромність, виваженість, мрійливість: *i oczy, to skromnie spuszczone i rżesami nakryte, to błyszczące jak dwie gwiazdy* [13, с. 41].

Особливої уваги заслуговує зображення кохання в романі «Вогнем і мечем»: *Serce zmiękło w nim jak воск, gdy czuł jej rękę na swojej, z oczu aż skry poszły – i rzekł* [13, с. 41]. Таке яскраве та світле почуття виражається очима: *w oczach mu pojaśniło wszystko, jakoby promienie słoneczne na świat padły, uczuł w sobie jakieś moce nieznanne, jakieś skrzydła u ramion* [13, с. 41]. Очі – джерело людських переживань: *I znowu jedwabne*

zasłony oczu kniaziówny podniosły się, a wzrok jej napotkał, męskie i szlachetne oblicze młodego żołnierza i spojrzenie tak pełne zachwyту, że ciemny rumieniec pokrył jej twarz. Ale nie spuszczała już wzroku ku ziemi i przez chwilę on pił słodycz jej cudnych oczu [13, c. 31].

Автор демонструє силу та вагомість погляду героя: *Nikt też znieść nie mógł spokojnego blasku tego spojrzenia* [13, c. 51]; впевненість, схожу на жорстокість: *W oczach jego malowała się okrutna fantazja i zadzierzystość, ale w obliczu miał wyraz uczciwy* [13, c. 6]. Інша сторона – байдужість героя до жінки, яка поруч, також представлена в погляді, тобто у його відсутності: *Natomiast drażniła ją, zaciekawiała i gniewała obojętność pana Skrzetuskiego, który wróciwszy po tak długiej nieobecności, prawie na nią nie spojrzał* [13, c. 52]; бажання помсти: *i ten Bohun blade, z zemstą w oczach* [13, c. 155].

Жіночі образи в романі «Вогнем і мечем» наділені привабливістю, ніжністю, романтичністю. Колір очей вказує на пристрасть героїні: *świdrowała swymi czarnymi oczkami w twarzy namiestnika* [13, c. 52], її неповторну й таку бажану вроду: *czekały go w Łubniach jeszcze i pewne czarne oczy, tak słodkie jak miód* [13, c. 24]; випромінюють зацікавленість і впертість: *Nie śmiał on nawet zrazu spojrzeć w stronę Anusi i po niej jakim dopiero czasie rzucił zniенаcka okiem – ale aż zadrżał. Spoza ramienia księżnej Gryzeldy dwoje jarzących ślepków patrzyło na niego istotnie z ciekawością i uporem* [13, c. 54].

Очі жінки спокушають: *Oczki Anusi strzelały na pana Longina po trochu umyślnie, na złość panu Skrzetuskiemu* [13, c. 53]; примушують до дії, заохочують: *Ten szatanek wyglądający zza pleców księżnej tyle miał ponęt, te oczki tak świeciły jasno, że pana Longina aż ciągnęło coś, by w nie choć jeszcze raz tylko spojrzeć* [13, c. 54]; акцентують увагу на напрямку погляду: *podniosła oczy ku panu Zagłobie* [13, c. 160]; випромінюють радість і щастя: *i z kolei zajrzawszy z bliska w te palające źrenice, spytał* [13, c. 32]; демонструють сміх: *i poweselał w oczach* [13, c. 403]; виражають захоплення: *Pan Skrzetuski posyłał tedy swoje westchnienia kuczarnym oczom na równi z innymi* [13, c. 25]; презентують сміливість, глузливість і зухвалість: *Przy świetle księżycy ujrzał dwoje oczu, które patrzyły na niego zuchwale, wzywając i szydęczo zarazem* [13, c. 32].

Г. Сенкевич яскраво передає протилежні емоції: *spoglądała ponuro na namiestnika* [13, c. 15]; розпач, сльози, біль: *Nawet i łzy pokazały się w jej oczach* [13, c. 160]; *gdy spojrzawszy na kniaziównę*

ujrzał przy świetle księżycy oczy jej zalane łzami... [13, c. 32]; *i modlił się długo, podnosząc oczy do gwiazd* [13, c. 155]; весь різноманітний спектр почуттів: *Zmieszany był jeszcze i dlatego, że spod kuniego kapturka spojrzały nań takie oczy, jakich jak życie swoje nie widział, czarne, aksamitne, a łzawe, a mieniące się, a ogniste, przy których oczy Anusi Borzobohatej zgasłyby jak świeczki przy pochodniach* [13, c. 28].

Нейтральна лексема ОЧІ, вживана письменником як художня деталь у портреті багатьох персонажів, набуває експресивного забарвлення завдяки порівнянням: *Był to człek czterdziestoletni, niski, z twarzą zapalczywą, której to zapalczywości przydawały jeszcze bardziej oczy jakby śliwy na wierzchu głowy siedzące, bystre, ruchliwe – człek widocznie bardzo żywy, wichrowaty i do gniewu skóry* [13, c. 13]; *Straszne te oczy świeciły jak ślepie wilka w ciemnym borze* [13, c. 32].

Автор вживає фразеологізми: у мить ока – тобто дуже швидко: *jak strzala przebija ciało żołnierza, i w mgnienu oka przedostał się do środka* [13, c. 405]; не вірячи, в те, що бачить персонаж, тобто своїм очам: *nie wierząc własnym oczom* [13, c. 157]; *Bywał ja i w Łubniach i widział kniazia na własne oczy* [13, c. 163].

Семантичне значення виразів, пов'язаних зі значенням лексем ОЧІ чи ПОГЛЯД, передають простір – скільки око могло бачити: *Na próżno oczy ludzkie szukały końca tych szeregów; jak wzrok sięgnął, czerniło się mrowie ludzkie i końskie ginące w dymach i lunach oddalenia* [13, c. 407]; широту – з поля зору: *Tatarzy jednak, czując, że za nimi idzie Chmielnicki i chan, nie znikli całkiem z oczu* [13, c. 406].

Часто польський письменник вживає такі лексеми в контексті у переносному значенні: *Nagle w oczach jej mignął* [13, c. 155]; *Chwymano go też za cugle, by oczy widokiem bohatera dłużej napoić* [13, c. 403]; *dwoje świecących oczu...* [13, c. 155]; не засліплені владою: *Już było bowiem wiadomo, że Chmielnicki, a z nim chan ciągną z potęgą, akiej od czasów Tamerlana nie widziały ludzkie oczy* [13, c. 400].

Висновки і пропозиції. У романі Г. Сенкевича «Вогнем і мечем» художня деталь ОЧІ є найвагомішою в портретній характеристиці, адже демонструє читачеві риси характеру героя, допомагає зрозуміти його дії та вчинки, розкриває світогляд і внутрішній світ персонажа. Подальші наукові розвідки будуть направлені на дослідження концепту ЗОВНІШНІСТЬ ЛЮДИНИ у творчості польського письменника.

Список літератури:

1. Васьків М. Світло і тіні Генріка Сенкевича. «Вогнем і мечем»: антиукраїнський роман чи твір для «зміцнення серцець»? *День*. 2012. № 229/230 (14–15 грудня). С. 9.
2. Дуденко О. В. Зовнішність жінки з погляду письменника: М. Стельмах про українку I пол. XX ст. *Актуальні проблеми прикладної лінгвістики* : тези допов. Міжнародної Інтернет-конференції, 5–6 травня 2020 р. Умань. URL: <https://prlingv.at.ua/> (дата звернення : 25.04.2021).
3. Ліщук Т. Д. Постмодерністське зображення зовнішності людини в тексті роману Ю. Андруховича «Рекреації». *Лінгвістичні дослідження*. 2013. Вип. 36. С. 158–162.
4. Марценішко В. Сюжетно–композиційні особливості трилогії «Богдан Хмельницький» Михайла Старицького і роману «Вогнем і мечем» Генріка Сенкевича: типологічні паралелі. *Вісник Черкаського університету*. 2012. Серія «Філологічні науки». Вип. 5. С. 29–37.
5. Радишевський Р. Література та історія в романі «Вогнем і мечем» Генріка Сенкевича. *Вісник Черкаського університету*. 2005. Вип. 2. С. 132–148.
6. Сінкевич Є. «Трилогія» Генріка Сенкевича в польській і українській історіографії. *Prace naukowe Akademii im. Jana Długosza w Częstochowie Zeszyty Historyczne*. 2017. Т. XVI. S. 15–21. <http://dx.doi.org/10.16926/zh.2017.16.01>.
7. Ткачук А. І. Спроба «ревізії» в оцінках особистості Б. Хмельницького польськими дослідниками часів Другої Речі Посполитої. *Історичний архів*. 2015. Вип. 10. С. 141–146.
8. Турчак О. М. Лексема «очі» як основа портретної деталі та її мовна реалізація у творах Григора Тютюнника. *Вісник Дніпропетровського університету імені Альфреда Нобеля*. 2014. № 1 (7). Серія «Філологічні науки». С. 228–233.
9. Чужа Т. Непольські джерела роману Генріка Сенкевича «Вогнем і мечем». *Українська полоністика*. 2007. № 3. С. 25–31.
10. Шутова Л. І. Семантика епітетів на позначення зовнішності людини в українській поезії 20–30-х рр. XX ст. *Культура народів Причорномор'я*. 2002. № 32. С. 164–166.
11. Konopczyński W. Fotomontaż historyczny. *W obronie «Ogniem i mieczem»*. *Polemiki z Olgierdem Górką*. Wybór tekstów / wstęp i opracowanie H. Kosętki. Kraków. 2006. S. 96–99.
12. Kukiel M. «Ogniem i mieczem» a odwracana rzeczywistość dziejowa. *W obronie «Ogniem i mieczem»*. *Polemiki z Olgierdem Górką*. Wybór tekstów / wstęp i opracowanie H. Kosętki. Kraków. 2006. S. 90–94.
13. Sienkiewicz H. Ogniem i mieczem. Warszawa. Wydawca : Fundacja Nowoczesna Polska, 1974. S. 476. URL: <https://wolnelektury.pl/media/book/pdf/ogniem-i-mieczem.pdf> (дата звернення: 27.04.2021).
14. Tomkiewicz W. Wartości historyczne «Ogniem i mieczem». *W obronie «Ogniem i mieczem»*. *Polemiki z Olgierdem Górką*. Wybór tekstów / wstęp i opracowanie H. Kosętki. Kraków. 2006. S. 141–168.
15. Wysocki R. Narodziny nowoczesnego narodu. Ukraińska idea narodowa w latach. 1775–1914. *Res historica*. 2006. T. 22. S. 19–50.

Osipchuk H. V. LANGUAGE REALIZATION OF THE LEXEME 'EYES' TO BE A MEAN FOR PERSON'S APPEARANCE EXPRESSION IN HENRYK SIENKIEWICZ'S NOVEL "WITH FIRE AND SWORD"

The article analyzed content, functional and emotional elements of the lexeme 'EYES' in the literary work. Analogical results of the scientific studies of native and foreign researches are examined. It is concluded on the necessity of more detailed investigation of the issue. Research perspectives in the course are presented.

It is accentuated on the use of the language means by Polish writer Henryk Sienkiewicz to describe person's appearance. It proves the specific individual features of the author's style. The article demonstrates a variety of language figurative means to describe the lexeme 'EYES'. They are studied to be diverse, detailed, using bright emotional and psychological elements that promote reader's exploring both inner and outer world of the personage. It is reasoned by the fact that 'EYES' to be known as a literary portrait feature, and makes a holistic character of the literary personage.

The article concludes that H. Sienkiewicz is among the writers of the 19-th century who actively used portrait details in his romantic works and preferred more informational one – the eyes. The specific features of personages' portrait characteristic on the EYES expression are extended: of males (according to the color, form, age, activity or social status, personage's character, psychological state) and females (beauty, emotions, mood, emotional experience and feelings).

The work provokes the investigation of variants to express the personage's inner world, and while studying a portrait detail (EYES presenting) – comprehension of person's potential, his inner world, as well as writer's relation to the formed image. It stimulates esthetical and inner communication between the reader and the author.

Key words: literary text, literary character, person's appearance, portrait, personage, language means, detail of the appearance, 'EYES', writer's individual style, emotional vocabulary.